

ארז"ל מיום שחרב ביהמ"ק אין גשמים יורדים מאוצר טוב ולכן מח' ר"א ור"י בענין מי גשמים היכן נולדים יש לכל דעת אחד מהם פנים וטעמים ודברי שניהם קיימים".
[א.ה. ועיין מה שמובא מהשל"ה להלן (פרק פ"א).]

[הגאון ר' יעקב עמדין בהערותיו לס' אמונת חכמים]

"ובאמת כדברים האלו יכול למלאות פיו שחוק כל היום אם ללצים הוא יליץ על דברי רז"ל בכ"מ בש"ס עצמו מספר כעין זה שאמרו שבלילה חמה הולכת למעלה מן הרקיע כו' וכן בענין גודל הארץ מהלך ת"ק שנה. ועוד כמה מאמרים תמוהים בעיני חכמי זולתינו, אשר כבר מלאו פיהם שחוק והתול על דברים כאלה באמרם שכבר נודע בעליל ההיפוך מדבריהם, ולמה העריך המלגלג הזה פני מלחמתו נגד הזוה"ק להוכיח מזה שאינו מחכמי התנאים, רק איזה שוטה ופתי המציא דברים אלו, ולא אמר כן על מאמרי חז"ל המובאים בתלמוד בכ"מ. אולם אנן בדידן כבר כתב רבינו הגדול הגר"א מוילנא ז"ל בכתבים הרבה מזה, והוא באחד מיוחד בדורינו שגם כל חכמי הגוים שבדורנו הודו שלא הגיעו לחכמתו והשכלתו בתכונה ובאלו המדעים אפי' לקרסוליו, והוא ראה וידע והבין ספריהם וטענותיהם ומופתיהם, ועכ"ז החזיק במעוזו וחזק בכ"מ בכתבים שלו כל דברי חז"ל, ואמר שנשתבשו כל הפלוסופים וחכמי התכונה והאמין בכל דברי חז"ל כפשטם. ואמר שלא ידעו ולא הגיעו לקרסולי חכמינו הקדושים בשום חכמה ומדע, וגם הוא חזק דברי הזוה"ק בענין שבעה ארצות בשמותיהם כמ"ש בפ"ז להיכלות באריכות, וכל דברי חז"ל עמוקים מאוד מאוד, וכמ"ש באמת בזוה"ק שם דרזא דא לאו למפלגי תחומין אתמסר, הרי שגם הזוה"ק ידע מדבריהם אלו ולא השגיח בהם, ודי בזה".

[ספר מגן וצנה להגאון ר' יצחק אייזיק חבר ז"ל עמ' מ"ט ברפ"ו]

"הנה היו מן הגדולים שעלה על דעתם לנטות קצת מדברי רז"ל בצד מה. והיה זה שהם היו חכמים בלימודיות וטבעיות ודעתם רחבה, וסברו כי רבותינו ז"ל היו חכמים לבד. וזה טעם שאמרו הלא גם בנו חכמה ודעת, עם שהם חכמים יותר. אבל היה להם לשום לבם, כי רבותינו ז"ל היה להם רוח הקודש ואליהו זכור לטוב שכיח גביהו ונשמתם ממקום עליון והיא נקיה ואין יחס ביניהם לבין רבותינו ז"ל. וצריכים אנו לכופר ראשנו לקבל האמת מבעלי האמת ... וזה הערה קטנה, אבל היא פינת יקרת נגד החושבים לפקפק על דברי רבותינו ז"ל ודי בזה".

[חיד"א בס' שם הגדולים מערכת ספרים אות ה' סי' פ"ב]

"אלא אף קצת גדולים שבנו, האחרונים אשר עסקו בתורה וסברו לדעתם שהשיגו בתורה, ומחזיקים שכלם זך בלי שמרים, ספו תמו בהצעות הפילוסופיה ולימודי הטבע, ובאו לחלוק על רבותינו ז"ל, ולא שתו אל לבם שרבותינו ז"ל הקדושים היה להם רוח הקודש, והיה אליהו זכור לטוב שכיח במתיבתא דרבנן, ונתנה עליהם בת קול מן השמים. האית אינשי יחלקו על חכמינו ז"ל אשר רוח ד' דיבר בם? ומעולם לא ראינו ולא

קמ חיים באמונתם - ידיעת הטבע והמדע של חכמי ישראל

נשמע שנגלה אליהו זכור לטוב לאחד מחכמינו המתפלספים, עם היותם חכמים ויראי ד'.⁸ גבהו דרכי חכמינו ז"ל מדרכיהם בדביקותם עם ד' וחסידותם המופלאה, עד שנגלה אליהם אליהו זכור לטוב ומלאכי אלקים. העל רבותינו ז"ל הקדושים תחלקו, אשר אין לכם יחס עמם כיתוש לפני אריה דבי עילאי".

[שם בס' דברים אחדים דרוש ב']

"וכלל גדול אומר לך, שרבותינו חז"ל, מלבד גודל קדושתם וחכמתם בתורת ד', עוד היו יותר גדולים בחכמות טבעיות ובידיעות העולם יותר מכל המתחכמים להשיב על

---

8. עיין מש"כ הגאון ר' שמחה זיסל זצ"ל [חכמה ומוסר ח"ב עמ' ר"ג] בביאור הנפ"מ בין חסידי ישראל ו"חסידי" פילוסופי אוה"ע. ועיין בפני' הרע"ב [ריש אבות] וז"ל וחכמי אוה"ע ג"כ חברו ספרים כמו שבדו מלבם בדרכי המוסר כיצד יתנהג האדם עם חבירו, לפיכך התחיל התנא במסכת זו משה קבל תורה מסיני לומר לך שהמדות והמוסרים שבזו המסכת לא בדו אותם חכמי המשנה מלבם אלא אף אלו נאמרו בסיני. [וע"ע לעיל בפרק "גם מה שאינו מביאורי המצות הוא מסיני" (פרק ב').]

ועיין בספר מעין גנים בהגהותיו על ספר אור החיים [פ"ד] וז"ל, ארסטו היוני הכחיש מציאת הנבואה להיות שאמר ששקל כל עניניו ולא עסק בהבלים של העולם רק ההכרח לגוף ואמר שאינו עוסק במותרות התאו' רק עוסק ומתבונן בחכמה. וע"כ אמר לו יהי' מציאת הנבואה תחת המציאות הי' מהראוי לו להיות נביא [א.ה. וכמבואר בכוזרי בהתחלה אות ד']. ובנפשו דיבר כי אין מציאות הוזה רק לאיש הישראלי מהול שיצא מן הטבע ונכנס תחת עול התורה שהיא למעלה מן הטבע כמו שהבטיח הש"י למשה שלא תשרה שכינה על אוה"ע. והדבר הזה יבינהו השכל דכיון שקבלו ישראל התורה (אחר הכנת הברית קודם החתום בשרם להיותם למעלה מן הטבע כנ"ל) עליהם ועל בניהם לדורות עולם. א"כ תמימות דרכי התורה להם הוא בעצם כיון שהם בני בניה של תורה. משא"כ לאוה"ע גם תמימות דרכיהם הוא להם במקרה. כענין שאמרו שארסטו (עם התפארו בתמימות דרכיו) בסוף ימיו נתפתה באשה זונה אשת רעהו [א.ה. עי' כל המעשה בס' מאירת עינים לר' יצחק דמן עכו פ' וישלח] וזאת היתה סיבת מיתתו (עיין ביערת דבש) ונתגלה קלונו שתמימות דרכיו הי' במקרה, עכ"ל.

ובספר יסודי הדעת להגה"צ ר' משה רוזנשטיין מלומזא [פרק כ"ב] כתב, "ידוע שהיו פלסופים בדורות הקדמונים שלא האמינו בהשגחה פרטית על האדם, בעבור הכרתם הגדולה בגדולת הא' ית', ולא היתה דעתם סובלת להאמין שהא' הגדול והנורא בורא שמים וארץ את הים ואת כל אשר בם, ישגיח בהשגחה מיוחדת על יצור קטן ושפל כזה, ומכש"כ שהיה קשה להם להאמין שהאלהים ית' ייחד הדבור אליו לדבר עמו כדבר איש אל רעהו. אמנם ישנם שני דברים במציאות האדם אשר בעבורם ראוייה ומחויבת ההשגחה העליונה על האדם מבלי הבט על גדולתו ית' ועל שפלותו של אדם. האחד, מעלת נפש האדם שהיא צריכה להיות קדושה ועליונה ונצחת. והשני, הוא ההיפך מדעתם, היא שפלות האדם מפאת גופו וכל עניני גופו אשר הוא בזה כאחד הבעלי חיים החיה והבהמה, ואשר נפשו הקדושה והעליונה קשורה ודבוקה בו תמיד אשר מפאת זה נמצאת הנפש היקרה והחשובה הזאת בסכנה גדולה המרחפת עליה שלא תשחת ותאבד לעד מפני מקרי ופגעי הגוף, ע"כ מפני שני דברים אלו, מפני גדל מעלת הנפש שהיא חלק ה', ומפני הנזק הגדול המצוי להגיע לה מהחבר הזה הוא הגוף הבזוי שאפשר שתשחת עד לאיזו מרפא. מחויבת ההשגחה הפרטית על האדם ...".

דבריהם הטהורים. והמפקפק על דבריהם מעיד על עצמו שאינו מאמין בתורה שבעל פה. אם כי יבוש מלהגיד זה בפה מלא".

[ערוך השלחן חלק אה"ע סוף סימן י"ג]

ובפרק כ"ג שם כתב עוד, "אכן מה שהביא לפלסופים אחדים שהיה קשה להם להאמין בהשגחה העליונה על האדם היחידי, הוא מפני שהם ידעו ממעלת שכלו של אדם ולא ידעו ממעלת נפש האדם, לכן לא יכלו לדעת מהסכנה הגדולה המרחפת על האדם מפאת יצרו הרע, כי השכל איננו בסכנה גדולה כ"כ מפני שאם יזכה האדם לשכל טוב לא יאבדנו כ"כ מהרה מפני החטא, (כי אם ירבה האדם לחטוא ולפשוט, אז יאבד גם שכלו הישר ממנו). ומפני שאצל הפלסופים היה העיקר השכל (שבו ראו נצחו של אדם שיתדבק שכלו של אדם בהשכל העליון) לא ראו כ"כ הסכנה לאדם מפאת חטאיו, כמו שיספר על ארסטו שפעם אחת ראוהו תלמידיו במעשה מכוער וכאשר שאלוהו היתכן כזאת לחכם כמדהו, השיב להם "עתה אינני ארסטו", ז"א אבל לאחר זה אהיה ארסטו כמו שהייתי ולא יפול ממעלתו מפני חטאו, והוא מה שאמרנו שהם ידעו ממעלת שכלם והשכל לא יאבד מפני החטא הנעשה במקרה".

וכתב הסבא הנ"ל [שם, סוף עמ' ש"ג] "כי הרי אריסטו היה לו הכנה רבה לאהבת ה' יען כי כולם מודים ואומרים כי כל החכמות הנן הכנות לידיעת אלקים, ואריסטו אנו רואים כי היה חכם גדול מאד כל רז אנושי לא אניס ליה, וא"כ היה לו לאהוב את השי"ת מאד מאד, הרבה מאד יותר מן להבדיל החסיד ר' אלכסנדר זיסקינד בעל יסוד ושורש העבודה, ועכ"ז הלא אין ערך ודמיון לעוצם חשק נפלא שהיה להרב החסיד הזה להשי"ת, כל שעה ושעה ממש כלות הנפש באהבתו להשי"ת, לבין החכם הנ"ל כנראה להבחון דבריו בספרותו שלו ... אלא ע"כ זה מחמת סגולת נפשו של החסיד הנ"ל, עלעקטרישע קראפט המושך יותר מכמה סוסים.

וכשתעמוד על דברי החוקרים ועל דברי חז"ל תראה ההפרש כאור מחושך ... כי החוקרים ... תכליתם אהבת עצמם, אבל חכמינו ז"ל דברו תמיד לא על עצמם כלל רק על רצון השי"ת ... הגר"א ז"ל אמר שהוא נותן כל העוה"ב שלו בשביל חיי שעה אחת לעבוד את ה' שעה יותר, וכן אמר אחד מן החכמים בספר ר"ח, אילו הייתי יודע שיתנו לי בשביל מצוה - גיהנם, ובשביל עבירה - עוה"ב, הייתי עושה מצוה אף שאירש עבודה גיהנם ... יען כי אהבת ה' בוערת בם".

וכתב שם עוד [עמ' רס"ט] "האומות העולם ידיעתם אותו ית' היא רק בשכל, כי אין להם נפש חלק אלוך ממעל וזהו אשר ידיעתם היא ידיעה מקרית".

[וע"ע להלן בפרק "האמונה למעלה מן הידיעה" (פרק נ"ו) בשולי הגליון בשם הגר"ח מענין זה].
ובלשון מרן הרב שך זצ"ל במכתב [ח"א, נ"ד] כי אי אפשר לעמוד נגד טבעו של האדם אשר יצרו רע מנעוריו אם לא יהי' לו בסיס חזק ע"י ידיעת התורה כי בראתי יצה"ר בראתי לו תורה תבלין אמרו חז"ל, ואין שום חכמה מכל החכמות יוכל לעצור את האדם מעשות כל רע ורק התורה שע"י למודה מתשת כח היצר דאדם.

פרק כ"ח

יונים גונבי החכמה

איתא בספר הכוזרי שגם מה שחכמי הגוים השיגו לנכון [אריסטו וחביריו], לא גילו שרשי חכמת הטבע מדעתם ומחקירתם האנושית אלא שהגיע להם מישראל. וכ"כ הרמב"ן [תורת ה' תמימה עמ' קס"ב], "וכשאבדנו, אבדו החכמות עמנו ונשאר זכרם בשבוש ביד מועטים, ובאו הפלוסופים והכחישום", [ועד"ז ברמב"ם ספר המורה, ^{מורה נבוכים} מאמר א', ע"א]¹.

והנה לפנינו יתבאר שמחמת הגלות נאבדה החכמה מישראל ושלטו בה ידי זרים וגם "כללו הם עמהם דברים רבים ועצומים משקריהם" [שבילי אמונה]. ונמצא שמקור ידיעת חז"ל בחכמות היא מהתורה ובנבואה ולא ח"ו שקבלוה מפילוסופי האומות, אלא אדרבה, הם גנבו החכמות מאתנו.

"אמר החבר ומה תאמר בחכמת שלמה, וכבר דיבר על כל החכמות בכח אלקי ושכלי וטבעי והיו אנשי העולם באים אליו להעתיק חכמתו אל האומות עד מהודו. וכל החכמות הועתקו שרשיהן וכללם מאתנו אל הכשדים תחלה ואח"כ אל פרס ומדי ואח"כ אל יון ואח"כ אל רומי. ובאורך הזמן ורב המצועים לא נזכר בחכמות שהם הועתקו מן העברים אך מן היונים והרומים..." [ועיין במפרשים באורך שנודע מהם כי כל מה שנמצא אצלם מהאמת באלה החכמות העיוניות לקחוהו כולו מבנ"י בזמן הגלות, יעו"ש בקול יהודה].

[מאמר שני סי' ס"ו]

"אמר הכוזרי כו' מה תאמר בפילוסופים הם כאשר הם מן המחקר והדקדוק

---

1. ובספר מאירות עינים לר"י דמץ עכו תלמיד הרמב"ן כתב, "ואמר הר' אבנ"ר בשם הרמב"ן ז"ל כי חכמה היונית אינה חכמת הטבע כי יותר היו יודעים בה רבותינו ז"ל מהיונים, ולא באה ליונים ולשאר האומות אלא מישראל, אבל החכמה שהזהרנו בו החכמים ז"ל היא חכמה שבדו היונים מלבם, שהנמשך אחריה גורמת לו לפרוק מעליו עול תורה..." ובמדבר קדמות להחיד"א [מע' שבע חכמות] מביא בשם הרמב"ם שהז' חכמות היו בישראל ובגלות באו לידם של היונים ונשכחו מישראל.

והסכימו על כו' והקדמות לעולם ואין זה עשרת אלפים ולא אלפי אלפים אלא דבר שאין לו תחלה כו'. אמר החבר, הפילוסופים אין להאשים אותם מפני שהם עם לא נחלו חכמה ולא תורה מפני שהם יונים, ויון מבני יפת השוכנים בצפון והחכמה שהיא ירושה מאדם והיא החכמה המוחזקת בכח אלקי, איננה כי אם בזרע שם שהוא סגולת נח לא פסקה החכמה ולא תפסוק מן הסגולה ההיא מאדם, ולא היתה החכמה בין אלא מעת שגברו ונעתקה החכמה אליהם מפרס, ואל פרס מכשדים וקמו בהם הפילוסופים המפורסמים בימים ההם לא קודם לכן ולא לאחר מכן ...

[שם מאמר א' סי' ס"ב]

"ואל תטעון באלה התוכנים המביטים "גונבי החכמה" ולא היתה כוונתם לגנוב אבל מצאו חכמות מסופקות מעת שנפסקה הנבואה והתחכמו משכלם וחיברו חבורים אשר נתנה סברתם", [ופירש ב"אוצר נחמד", וז"ל, אל תדמה בנפשך כי כחם ועוצם שכלם עשה להם כל התכונה הזאת שבידם ע"י מבטיהם ודקדוק סברותיהם, אבל כבר היתה החכמה הזאת טמונה בחביון חכמי ישראל בהיותם שרויים על אדמתם מימי שלמה המלך והנביאים וקבלתם ממרע"ה כו' וכל הספרים הלכו בגולה עד שהורקו מכלי אל כלי והגיעו ליונים ואז אריסטו שהיה מלמד אלכסנדר מוקדן שלט בכל ספרי החכמה של בני"י ומשם הגיעה החכמה לבטלמיו"ס וחביריו, עכ"ל].

[מאמר שני סי' י"ט]

"וטעם כל אלו החשבונות ומפני מה מוסיפים מנין זה ומפני מה גורעין והאיך נודע כל דבר ודבר מאלו הדברים והראיה על כל דבר ודבר היא חכמת התקופות והגימטריאות שחברו בה חכמי יון ספרים הרבה והם הנמצאים עכשו ביד החכמים אבל הספרים שחברו חכמי ישראל שהיו בימי הנביאים מבני יששכר לא הגיעו אלינו, ומאחר שכל אלו הדברים בראיות ברורות הם שאין בהם דופי ואי אפשר לאדם להרהר אחריהם, אין חוששין למחבר בין שחברו אותו נביאים בין שחברו אותם גוים שכל דבר שנתגלה טעמו ונודעה אמיתתו בראיות שאין בהם דופי, אין סומכין על זה האיש שאמרו או שלמדו אלא על הראייה שנתגלתה והטעם שנודע".²

[רמב"ם הל' קידוש החודש סוף פי"ז]

"עד שראיתי כתוב בספר כי כאשר גלה יכני' מלך יהודה וגלו עמו סנהדרין וחכמי ישראל שנא' בהם (ירמי' כ"ד א') "החרש והמסגיר אלף", ודרשו רז"ל (גיטין פ"ח, א') החרש בשעה שפותח הם כולם חרשים ובשעה שהוא סוגר אין פותח, ואז למדו מחכמתם חכמי יון והם הדברים האמיתיים המפוזרים בספרי חכמי המחקר, אמנם כללו הם עמהם דברים רבים ועצומים משקריהם שהם סותרים דברי רבותינו ז"ל, כי מה שלא למדו מהם לא יכלו לעמוד בו על האמת".

[ספר שבילי אמונה לנכד הרא"ש, נתיב השמיני]

2. עיין היטב מה שביאר מו"ר שליט"א בעומק כוונת הרמב"ם באריכות דבריו האלה להלן בפרק "חכמה בגוים תאמיז" (פרק ל').

קמז - חיים באמונתם - ידיעת הטבע והמדע של חכמי ישראל

"מצאתי כתוב כי אריסטו היוני אשר כל חכמי המחקר נגררים אחריו ושואבים מספריו, שהי' רבו של אלכסנדרוס מוקדון שמלך על כל העולם, וכאשר כבש אלכסנדרוס ירושלים השליט לאריסטו רבו על אוצר שלמה ע"ה, ואז חקר ודרש על ספרי שלמה ולקחם והעתיקם על שמו והוסיף הוא טעיות משלו, ואז גנז הספרים של שלמה כדי להטעות העולם שאריסטו עצמו חברם משיקול דעתו, ובראותי אני המחבר את הדברים האלה שמצאתי עלץ לבי בה' ואומרה אכן נודע הדבר, כי יסודי החכמות אשר ביד אדם וישמעאל הן הנה היו לבני ישראל והדברים האמיתיים ההם כי לחמנו הם, אבל דבריהם אשר בדו מלבם הם שקר וכחש וכזב".

[שבילי אמונה שם]

"כי כל אחד מחכמי האומות או הפלוסופים שהשיגו דבר אחד מאלו החכמות, הן בטבעיות ... או בחכמת התכונה הנתלה בגלגלים ... או בחכמת האלקות ... בא להן מישראל וכל חכמתן כלול בתורה כמו שהאריך הרב המורה להורות שכל החכמות הפילוסופים נמצא במדרשי חז"ל ואגדותיהן. ודע כי ראיתי בספר אחד ישן מאד והיו מצויירין בו כל הפילוסופי' בצורתן וחכמתן איך המציאן, והיה כתוב בו שסאקרוט שהוא שקראוהו הפילוסופים סקראט האלקי להיותו שהוא המציא בראשונה בפילוסופיא שיש נמצא נבדל ואחריו נמצאו הפילוסופים האחרים, וכתב שם שהוא קיבל החכמה מאסף הקרחי ומאחיתופל ... ועוד כתב בשבילי אמונה כי כל עיקר חכמת אריסטוטלוס גנובה מחכמת שלמה [וכדלעיל] וכל דבר טוב שמצא בהן כתב שמו עליו ועירב בהן מקצת דעות רעות כמו קדמות העולם וכפירת השגחתו כדי לחפות עליו שלא ידעו הבריות שבאו אחיו שגנב החכמה מיהודי, ואפשר שכל דבר שלא מצא עליו מופת חותך בדברי שלמה לא האמינו".

[הרמ"א בתורת העולה א', י"ב]

"בעונותינו שרבו מיום שגלינו מארצנו אבד חכמת חכמינו באבדן ספרינו המחוברין בענין הסתרים שהם כבשוננו של עולם ומעט מזער מן הדברים אשר הם כהררים בסערה תלויין נעתקו מהם בספרי האומות ויתערבו בגוים והם קצת ספרי המחקר שחברו חכמי יון אם נמצא בהם מעט מן הדבש שאמר שע"ה דבש מצאתי אכול דייך ומהם לקח המופת הגמור במציאות השם יתברך ואחדותו והרחקת הגשמות זהו הדבש והצרי והטוב הצפון בספרים ההם אבל מה נעשה ואיך נקרב אליהם והנם כחבית של דבש ודרקון כרוך עליהם".

[ס' אור החיים להחסיד יעב"ץ בסוף הספר פ"ו]

"מודעת זאת בכל הארץ שירמי' הנביא אחר שנבא מ' שנה ונחרב הבית הלך לו לארץ מצרים ועמד שם שנים רבות עד יום מותו וממנו קבל אפלטון רוב חכמותיו³ כאשר חכמי היונים מעידים וכו' ואחריו בא תלמידו אריסטו ולהראות שחכמתו גדולה משלו ולהגדיל תפארתו בעיני העמים וכו' חלק עליו בכל תוקף ואמר אהוב אפלטון אהוב סוקרט אבל יותר אהובה האמת ...".

[ספר נשמת חיים לרבי מנשה בו ישראל. מאמר שני פרק י"ז]

"הן מיום שבטלה עטרת ראשנו ונוטל יקרנו, רבו הצרות ונתמעטו ידיעותינו, ותחת אשר היינו לראש בכל החכמות, ובפרט בחכמת המדידה והתכונה אשר היא חכמתנו לעיני העמים, נשמטו מידינו ונתגלגלו בין האומות, וכל דורש חכמה זו צריך לספרי החכמות אשר בלשונות העמים".

[בעל הנודע ביהודה בהסכמתו לספר "קנה המדה"]

"וכתב שבילי אמונה כאשר אלכסנדר הלך ירושלימה השליט לאריסטו רבו על ספרי שלמה והעתיק משם הפילוסופיא וקראה על שמו".

[סדר הדורות אלף הרביעי ג"א תמ"ב ערך אריסטו]

"וכלל אמסור לך שהנחות הפלוסופים הקדומים כולם ממקור האחד יצאו ומאתנו המקבלים האמיתים באו להם ונתגלגלו לידיהם אלא שהלבישו בגדים אחרים ... וכן הגיעו אליהם דברים רבים ויסודות מע"ב וחכמת אלקות שהיא מעשה מרכבה והשתבשו אצלם אח"כ מקוצר יד המשיג ועומק המושג ונמשכו משיבוש אל שיבוש בירידת הדורות ופרידת הענפים משרשם ונתמעטו הלבבות ונתרבו הדעות ...

ככה אירע לכל הדעות האמוניות וחכמת אלקות ביצירה ומע"ב בכלל אחר שנתגלגלו ונשתלשלו אותם יסודות כתרים שנמסרו לחכם ומבין מדעתו יבואו ליד שאינם ראויים וכדאים להבינם על אמיתתם גם ברוע בחירתם ונטייתם אל הרע ותאוותן אל החפשיות ... לכן כשלו ונפלו בטעויות ושיבושים מרים וקשים ... נוקשו ונלכדו ברשת דמיונם להחליף האמת בשקר ... להסביר הכזב ולצבעו בגוון שאינו מתקיים באופן זה"⁴.

[הגאון ר' יעקב עמדין בהערותיו לספר אמונת חכמים]

3. והגר"ש שברון ז"ל הביא שהגה"צ ר' אלי' לאפין ז"ל היה אומר בשם ס' "תורת העולה" להרמ"א [מובא בלב אליהו בראשית עמוד ר"ט] שירמי' הנביא פגש את אפלטון רבו של אריסטו וראה שירמיה בוכה על החורבן ושאל אותו תרתי, האחד, "מדוע אתה החכם של היהודים בוכה על עצים ואבנים ... וגם האיך מועיל לבכות על העבר. ואז אמר ירמי' הנביא אליו הנה אתה בתור פילוסוף יש לך ודאי כמה ספיקות אשר לא ידעת פתרונם, והשיב אפלטון ודאי כן הדבר ויש לי הרבה ספיקות אשר חושבני שאין אף אחד בעולם שיפשוט לי אותם, אז אמר לו שישאל ממנו כל שאלותיו בפילוסופיה וירמי' ענה על כולם בחכמה רבה, ואפלטון נדהם מאד ולא ידע אם הוא אדם או מלאך, והשיבו ירמיה שכל החכמה שלי יוצאת מן העצים והאבנים האלה. [ועיין סדר הדורות שנת ג' אלפים ש']

4. וכתב שם עוד לענין חומר ה"הילול" וכמו שכתב הרמב"ן בשם היונים, "עם היותה לוקח מאת היונים, המה לקחוהו מאתנו תחלה רק שינו שמו כלשונם וממקור הקבלה חוצב והוא דבר ר"י בונה עולמות ומחריבן". ושם עוד "וכן ד' יסודות ארמ"ע נזכרו בזוהר, אכן לא מפני כך אני מחליט שהזוהר לקח הקדמות הללו מהסכמת הפילוסופים. אבל באמת יש להנחה זו שורש גדול בחכמת האמת.

פרק כ"ט

יתרון החכמה מן הסכלות כיתרון האור מן החושך

1234567

אוצר החכמה

לפנינו מאמר ממו"ר הגר"מ שפירא שליט"א בשם מרן הגרי"ז זצללה"ה בבאור יתרון ידיעת החכמות ע"י אורה של תורה לעומת שע"י החקירה והנסיון, וקיצור תוכן הענין הוא:

דברי הגמ' בכורות שהקיסר ראה חכמת ר"י בן חנניה בעיבור הנחש ושלחו לנצח חכמי דבי אתונא - קושיית מרן הגרי"ז היכי מוכיח מדבר אחד על שאר החכמות - מתקשה בפירוש הפסוק "יתרון חכמה מן הסכלות" - מבאר ההבדל בין החקירה

והפילוסופים הקדמונים גנבו ידיעות הללו מאוצרותינו ששלטו בהם ושמו בכליהם ונקרא שמם עליהם [וע"ע להלן בפרק "דמיונות שוא של ריקי התורה במנין שנות העולם" (פרק פ') בשולי הגליון].

וראוי להביא דברי הגה"צ ר' ירוחם הלוי ז"ל [פ' בראשית עמ' ז'] בענין זה, "את החומר ההיולי הזה אין צריכין להבין כדבר גשם, כדבר ממש, ולא אפילו אם כ"יסוד דק מאד" כי אם רוחניות שברוחניות, קדוש ודק נעלה על כל מעלה והוא אשר קראו הכתוב בשם 'תוהו', היינו כי אין כאן תפיסה בשם כלל וכלל כי אם בתכלית הרוחניות, תכלית הקדושה והטהרה".

ובמה שכתב הרמב"ן שם שהוא "כח ממציא", מבאר ר' ירוחם בזה, "נקח לדוגמא ציור של בעלי חיים, רואים אנחנו אורגניזם שלם, אבל לא רואים את המכונה שעשתה אותו, כל סדר אריגתו מחוטים בלתי נראים עד גמריותו באברים גמורים, בלב, ריאה וכל הקרבים, פה, עינים ואזנים וכל אשר לו, ולו נחפוץ לראות בהאירוג איך שמתארגן אורגן זה מראשית תחלתו, האומנם אין נראה דבר, כי הכח אינו ממש", יעו"ש עוד. [וע"ע המשך דבריו מובא לעיל [בפרק כ"ד בשולי הגליון] וע"ע בספר דעת תורה פ' וארא עד"ז].

ובסו"ס תורת העולה להרמ"א [בפי' ברוך שאמר] כתב עד"ז, "נראה כי ההיולי הראשון אשר ממנו נתהווה כל דבר נקרא בראשית, וזהו בראשית ברא אלקים, כי השם יתעלה ברא ההיולי הראשון אשר ממנו נתהווה כל הוה, ולהיות הנקודה ראשית כל, נמצא כי מן הנקודה יתהווה הקו, ומן הקו השטח, ומן השטח הגשם, נראה כי ההיולי הראשון הוא הנקודה שהיא ראשית כל הדברים", וכתב שם עוד [דף ל"ה ע"ב בדפו"י] "ובריאה ראשונה מעצם היה ענין רוחני דק מאד בפשיטות הגמור" [וע"ע משנ"ת בזה ממו"ר שליט"א בפרק ע"ז].